

УДК 342.71

Кінаш Н. Б. – здобувач кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

Аналіз концептуальних підходів до методології принципів громадянства

*Висвітлено теоретичний підхід до аналізу методології інституту «принципи громадянства» в контексті сучасної політико-правової ситуації в державі. Запропонований підхід забезпечує формування комплексу методів пізнання, які в сукупності становлять методологію наукового аналізу інституту «принципи громадянства», й окреслює сучасні напрями вдосконалення традиційної для національної науки конституційного права методології аналізу конституційно-правових явищ. На підставі загальнонаукових понять і концепцій визначено методи та принципи пізнання, які забезпечують оптимальну взаємодію філософії зі спеціально-науковим знанням і його методами. Конкретні методи юридичних наук передбачають сукупність принципів, прийомів, правил, способів і засобів дослідження конкретних об'єктів (явищ, предметів, фактів). Зокрема, до них належать такі методи: спеціально-юридичний, теоретико-юридичний, конкретно-соціологічні, статистичні, групування, узагальнювальних показників. **Мета.** Основне завдання цієї статті полягало в пошуку найоптимальнішого комплексу методів, за допомогою яких можна всебічно дослідити інститут «принципи громадянства», що сприятиме окресленню проблем у цій сфері. **Висновки.** Сучасна методологія дослідження обраної проблеми ґрунтується на потребі оновлення в умовах анексованих територій України сучасного методологічного інструментарію аналізу інституту «принципи громадянства», причому в теоретичній і практичній площинах.*

Ключові слова: методи пізнання; методологія; науковий аналіз; принципи громадянства.

Постановка проблеми. Військова інтервенція Російської Федерації та анексія частини суверенної території України [1], воєнно-політичні події на Сході України, що є демонстративним порушенням міжнародних норм, актуалізують питання інституту громадянства як одного з правових чинників захисту суверенітету і територіальної цілісності нашої держави.

Україна має обрати оптимальний шлях пришвидшення структурних перетворень для зміцнення своїх позицій у гарантуванні світової безпеки та звільнення анексованих територій [2, с. 5–6], що стимулює в наукових колах різноспрямовані теоретичні дискурси стосовно сучасного тлумачення принципів громадянства.

У цьому контексті слід апелювати до методології наукового аналізу, яка нині набуває важливого значення в окреслених політичних умовах.

Така роль методологічної складової наукового аналізу принципів громадянства зумовлена політико-правовою ситуацією, проблемні аспекти якої потребують практичного вирішення, що є неможливим без удосконалення методологічного арсеналу правової науки, що є запорукою її прогресу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Базою методології дослідження принципів громадянства є загальна методологія наукового аналізу правових явищ, у розроблення якої вагомий внесок зробили іноземні вчені Б. Гурне, Б. Лазарев, Г. Райт, а також українські дослідники, серед яких: В. Авер'янов, В. Бакуменко, Ю. Барабаш, А. Белов, Ю. Бисага, І. Бінько, С. Бостан, Б. Гаєвський, М. Кельман, В. Ковальчук, М. Козюбра, О. Скакун, О. Скрипнюк, С. Сливка та ін.

Окресленій проблематиці присвятили також праці Е. Афонін, О. Білорус, В. Воротін, Ю. Павленко, О. Плотніков, О. Скаленко, С. Телешун, В. Юрчишин та ін.

Виклад основного матеріалу. Багатовимірність принципів громадянства, їхній інтегрований характер оцінюють з різних позицій у системі інституту громадянства, що потребує застосування не одного, а комплексу методів пізнання, зокрема й методу порівняльного аналізу. Саме на його підставі виявляють спільні та відмінні риси досліджуваного інституту, що в комплексі формують методологію дослідження.

Мета цієї публікації полягає в актуалізації та вдосконаленні методології, а завдання – виявити основні рівні методології дослідження інституту принципів громадянства, визначити особливості відповідних процедур наукового пошуку та шляхів покращення традиційної для української науки конституційного права методології досліджень.

Процес отримання наукових знань безпосередньо залежить від теоретичного підходу, методологічного інструментарію, яким послуговується дослідник, аналізуючи предмет пізнання. У цьому сенсі суттєве значення має система методологічних засад і принципів. Вихідним елементом кожного наукового дослідження є окреслення теоретико-методологічної бази, на підставі якої здійснюють усебічний аналіз обраної проблеми, обґрунтовують концептуальні ідеї, вибудовують теоретичні положення, формулюють методичні рекомендації, окреслюють практичну складову порядку реалізації відповідних юридичних норм, діяльність суб'єктів правовідносин, розробляють пропозиції для практичної діяльності тощо.

Аналізуючи проблему, науковці мають виокремити провідні ідеї, методи її вивчення та розв'язання в науково-теоретичному аспекті, урахуовуючи й використовуючи результати та досягнення інших наук.

У філософському контексті ідея – це продукт людського мислення, форма відображення дійсності, усвідомлення мети пізнання, перспектив дослідження та практичного значення. Ідеї формуються на підставі спостереження навколишнього світу й потреб життя. Нова ідея – це якісне зрушення думки за межі сприйнятих почуттями даних [3]. Ідея дослідження сучасної концептуальної методології аналізу інституту принципів громадянства в теоретичному та практичному вимірах зумовлена сучасними політико-правовими обставинами національного й міжнародного значення, завданням щодо звільнення окупованих територій, стимулювання державно-правового імпульсу розвитку національного законодавства у сфері громадянства в контексті захисту громадян і євроінтеграційних перспектив України.

Методи пізнання відіграють важливу роль у процесі наукового дослідження. Правильно дібраний метод підвищує достовірність здійсненого аналізу, є чинником послідовності виконуваної роботи, досягнення результату, а отже, їх апробації та ефективного впровадження. Безпосередньо поняття «методологія» має два основні значення: по-перше, це система певних способів і прийомів, застосовуваних у певній сфері діяльності (науці, політиці, мистецтві тощо); по-друге, учення про систему, загальна теорія методу, теорія в дії. Методологія – це філософське вчення про систему методів наукового пізнання та перетворення реальної дійсності, а також учення про застосування принципів, категорій, законів діалектики й науки до процесу пізнання і практики з метою набуття нових знань [4, с. 17].

Інші вчені тлумачать методологію як систему теоретичних знань, які відіграють роль керівних принципів, знярядь наукового дослідження та конкретних засобів реалізації вимог наукового аналізу; найбільш загальну систему принципів організації наукового дослідження, способів досягнення і побудови наукового знання [5, с. 199].

Теоретико-науковий аналіз слід розпочинати з його творчого задуму, формулювання проблеми, обґрунтування актуальності, визначення об'єкта, предмета, мети, завдань, а завершувати – висновками про наукову новизну, евристичну цінність, теоретичну і практичну значущість досягнених результатів наукового дослідження, відображених у вигляді системи понять, закономірностей, законів і теорій, що відбувається

за індивідуальними рисами й особливостями дослідника, водночас, можна виокремити певні загальні підходи (методологію) здійснення дослідження. Такими загальними підходами є принципи, зокрема: принцип єдності теорії і практики, які взаємозумовлені; принцип системності, на підставі якого встановлюють, що кожен досліджуваний об'єкт слід розглядати як єдине ціле, і кожне явище оцінюють у взаємозв'язку з іншими; принцип розвитку, що полягає у формуванні наукового знання з відображенням суперечностей, кількісних та якісних змін об'єкта дослідження; принцип об'єктивності, що потребує врахування всіх факторів, які характеризують досліджувані об'єкти, явища та процеси; принцип декомпозиції, що ґрунтується на поділі системи на частини, створенні умов для ефективного аналізу та проектування досліджуваних об'єктів, явищ і процесів; принцип абстрагування, який полягає у виокремленні істотних та нехтуванні несуттєвими властивостями досліджуваних явищ і процесів [6, с. 178].

На нашу думку, методологія в науці виконує конкретні функції, зокрема: визначає способи здобуття нових наукових знань, є орієнтиром на шляху досягнення відповідної наукової мети, забезпечує всебічність отримання нової теоретичної інформації, загалом є способом судження, аналітичним інструментом наукового пізнання, який обґрунтовує одержані результати наукової діяльності.

На думку І. М. Жаровської, своєрідним компромісом між різними інтерпретаціями змісту методології є те, що саме вона вказує шлях пізнання, це багаторівневий підхід, за якого розрізняють найзагальніші методи наукового пізнання – аналіз і синтез, перехід від абстрактного до конкретного тощо (філософська методологія); загальні для багатьох наук, міждисциплінарні методи пізнання – системний та організаційний аналіз; кібернетичний, синергетичний підходи тощо (загальнонаукова методологія); теорія і методи конкретної науки, галузі знань; методика як сукупність операцій і процедур, що застосовують у конкретних дослідженнях [7].

Сучасні українські науковці методологію трактують як: 1) учення про науковий метод пізнання та перетворення світу; його філософське, теоретичне підґрунтя; 2) сукупність методів дослідження, що застосовують у будь-якій науці відповідно до специфіки об'єкта пізнання [8, с. 664].

Водночас методологію позиціонують як теорію методів дослідження, створення концепцій, як систему знань про теорію науки або систему методів дослідження, а методикою вважають

сукупність прийомів дослідження, що охоплюють техніку та різноманітні операції з фактичним матеріалом [9, с. 42–49].

Методологія, зауважують В. М. Шейко та Н. М. Кушнарєнко, є вченням про систему наукових принципів, форм і способів дослідницької діяльності. Вона має чотирирівневу структуру. Нині розрізняють фундаментальні, загальнонаукові принципи, що становлять власне методологію, конкретно-наукові принципи, на яких ґрунтується теорія дисципліни або наукової галузі, і систему конкретних методів, технік, що застосовують для виконання спеціальних дослідних завдань [10, с. 57].

До методологічних принципів наукового пізнання, зазначають Ю. П. Тарелкін, В. О. Цикін, належать такі: верифікації, спостережності, простоти, відповідності, інваріантності (симетрії) і системності (узгодженості) [11, с. 11].

Таким чином, методологія – це концептуальний зміст методів дослідження, за допомогою якого може бути досягнуто науково-дослідну мету для виконання поставлених завдань, що окреслює способи набуття нових наукових знань, забезпечує всебічність й об'єктивність отримання нових результатів інформації щодо предмета дослідження, а отже, сприяє систематизації наукових результатів, формує систему наукової інформації, яка ґрунтується на об'єктивних явищах, і логіко-аналітичний інструмент наукового пізнання.

Водночас складність добору методологічного інструментарію (методики) в процесі дослідження інституту «принципи громадянства» зумовлена міждисциплінарністю цієї проблеми.

В аналізованому контексті методологія є специфічним каталізатором наукового розв'язання обраної проблеми, використання системи методів наукового пізнання в процесі наукового пошуку, збагачує науковий інструментарій, формуючи міждисциплінарні підходи до вивчення об'єкта та предмета дослідження, на підставі чого постає унікальна конкретна методика. Зазначене закономірно стосується й дослідження інституту «принципи громадянства».

Знані вчені С. Д. Гусарєв та О. Д. Тихомиров обстоюють таку ієрархічну модель методів наукового пізнання, за якою виокремлюють: загальні (філософські), загальнонаукові, приватно-наукові та спеціальні методи [12, с. 1112]. Таким чином, методологічну основу дослідження інституту «принципи громадянства» мають становити зазначені групи методів, з огляду на предмет, мету й завдання дослідження.

Загальнофілософський (універсальний) метод використовують під час дослідження всіх галузей дійсності й на всіх етапах

конкретного пізнавального процесу. Найдавнішими з них є діалектичний і метафізичний. Кожна філософська концепція виконує методологічну функцію, є своєрідним способом розумової діяльності. Тому філософські методи не вичерпуються двома зазначеними. Також ідеться про такі методи, як: аналітичний (у сучасній аналітичній філософії), інтуїтивний, феноменологічний, герменевтичний тощо [11, с. 25].

Філософські методи є загальними, конститутивними методами наукового пізнання інституту «принципи громадянства». Вони визначають загальні напрями, стратегію здійснення аналізу.

Загальнонаукові методи забезпечують об'єктивність дослідження; усебічність розгляду; конкретно-історичний підхід; єдність якісного та кількісного аналізу; поєднання критичного підходу і спадкоємності в пізнанні; пізнання від явища до його сутності. Загальні методи поділяють на: загальнологічні (аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання) та загальнонаукові, серед яких: а) методи емпіричного дослідження (спостереження, експеримент, опис, вимірювання); б) методи теоретичного дослідження (уявний експеримент, аксіоматичний метод, перехід від абстрактного до конкретного, історичний, логічний, гіпотетико-дедуктивний, системно-структурний тощо) [13, с. 81–86].

На підставі загальнонаукових понять і концепцій формулюють відповідні методи та принципи пізнання, які забезпечують зв'язок й оптимальну взаємодію філософії зі спеціально-науковим знанням і його методами.

Конкретними методами юридичних наук вважають сукупність принципів, прийомів, правил, способів і засобів дослідження об'єктів (явищ, предметів, фактів). Вони є певною комбінацією пізнавальних прийомів, набір яких залежить від сутності об'єкта й умов процесу пізнання (спеціально-юридичний, теоретико-юридичний, конкретно-соціологічні, статистичні методи, метод групування, узагальнювальних показників) [14, с. 88–93].

Такі методи надають можливість здійснити науково-теоретичний опис елементів інституту «принципи громадянства» за допомогою юридичної термінології, висвітлити діяльність держави, соціальних суб'єктів з позиції юридичних моделей поведінки, законного або протиправного, обов'язкового чи можливого тощо.

Використовуючи наявні наукові підходи, ми здійснили спробу інтегрувати методологічні можливості з вивчення обраного предмета дослідження. Основне завдання полягало в пошуку найоптимальнішого комплексу методів, за допомогою яких можна всебічно дослідити інститут «принципи громадянства»,

що сприятиме виявленню кола проблем у цій сфері. Сучасна методологія дослідження обраної для вивчення проблеми ґрунтується на потребі в умовах анексованих територій України, оновлення сучасного методологічного інструментарію, застосованого для аналізу інституту «принципи громадянства».

Ми керувалися загальноновизнаним у науці положенням, що достовірність результатів дослідження безпосередньо залежить від правильно обраної сукупності методів пізнання. Саме тому вибір методів пізнання зумовлено предметом цього дослідження, причому враховано зв'язок між предметом і методом науки. Дослідники зауважують, що такий зв'язок відображено як в особливому категоріальному апараті науки, так і в наявності специфічних методів дослідження.

Висновки. Отже, категорія методу походить з практичної діяльності, водночас, її застосовують і в практичній, і в теоретичній площинах. Зазначене пов'язане з тим, що використання методу в теоретичній сфері передбачає попередню апробацію його властивостей на практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Договор между Российской Федерацией и Республикой Крым о принятии в Российскую Федерацию Республики Крым и образовании в составе Российской Федерации новых субъектов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kremlin.ru/events/president/news/20605>. – Загл. с экрана.

2. Солоненко О. М. Міжнародна кримінальна юстиція: етапи становлення та розвитку : монографія / О. М. Солоненко. – Київ : Ліра-К, 2017. – 360 с.

3. Поняття про методологію досліджень, види та функції наукових досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-3027.html>. – Назва з екрана.

4. Баскаков А. Я. Методология научного исследования : учеб. пособие / А. Я. Баскаков, Н. В. Туленков. – 2-е изд., испр. – Киев : МАУП, 2004. – 216 с.

5. Загвязинский В. Методология и методы психолого-педагогических исследований [Электронный ресурс] : учеб. пособие / В. Загвязинский, Р. Атаханов. – 2-е изд., стер. – М. : Академия, 2005. – 208 с. – Режим доступа: <http://scibook.net/psihologii-issledovanie/metodologiya-metody-psihologo.html>. – Загл. с экрана.

6. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень [Електронний ресурс] : навч. посіб. / В. Є. Юринець. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с. – Режим доступу: <http://chito.in.ua/v-ye-yurinese-metodologiya-naukovih-doslidjennavchalenij-pos.html>. – Назва з екрана.

7. Жаровська І. М. Щодо проблем методології теорії держави і права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4832/zarovska.pdf>. – Назва з екрана.

8. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / уклад. В. Т. Бусел. – Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.

9. Бандура О. О. Основні риси діалектики аксіології та гносеології права [Електронний ресурс] / О. О. Бандура // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 42–49. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_1_9. – Назва з екрана.

10. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарченко. – 5-те вид., стер. – Київ : Знання, 2006. – 308 с.

11. Тарелкін Ю. П. Методологія наукових досліджень [Електронний ресурс] : навч. посіб. / Ю. П. Тарелкін, В. О. Цикін. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 196 с. – Режим доступу: http://dl.khadi.kharkov.ua/pluginfile.php/42501/mod_resource/content/1/tarielkin_yu_p_tsikin_v_o_metodologiya_naukovikh_doslidzhen.pdf. – Назва з екрана.

12. Гусарев С. Д. Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології / С. Д. Гусарев, О. Д. Тихомиров // Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. Т. 1 ; відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. – Київ : Ін Юре, 2003. – 1232 с.

13. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень [Електронний ресурс] / О. В. Крушельницька. – Київ : Кондор, 2006. – 206 с. – Режим доступу: http://biology.univ.kiev.ua/images/stories/Upload/Kafedry/Biofizyky/2014/kryshelnynyska_metod_org_nayk_dosl.pdf. – Назва з екрана.

14. Гусарев С. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності) [Електронний ресурс] : навч. посіб. / С. Д. Гусарев, О. Д. Тихомиров. – Київ : Знання, 2005. – 655 с. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-book-157.html>. – Назва з екрана.

REFERENCES

1. Dohovir mizh Rosiiskoiu Federatsiieiu ta Respublikoiu Krym pro pryiniattia v Rosiisku Federatsiiu Respubliky Krym ta utvorennia v skladi Rosiiskoi Federatsii novykh subiektiv [Agreement between the Russian Federation and the Republic of Crimea on the admission to the Russian Federation of the Republic of Crimea and the formation of new subjects in the Russian Federation]. (n.d.). www.kremlin.ru. Retrieved from <http://www.kremlin.ru/events/president/news/20605> [in Ukrainian].

2. Solonenko, O.M. (2017). *Mizhnarodna kryminalna yustytisia: etapy stanovlennia ta rozvytku* [International criminal justice: stages of formation and development]. Kyiv: Lira-K [in Ukrainian].

3. Poniattia pro metodolohiiu doslidzhen, vydy ta funksiі naukovykh doslidzhen [Concept about the methodology of research, types and functions of scientific research]. (n.d.). www.info-library.com.ua. Retrieved from <http://www.info-library.com.ua/books-text-3027.html> [in Ukrainian].

4. Baskakov, A.Ya., & Tulenkov, N.V. (2004). *Metodologiya nauchnogo issledovaniya* [Methodology of scientific research] (2nd ed.). Kiev: MAUP [in Russian].

5. Zagviyazinskii, V., & Atahanov, R. (2005). *Metodologiya i metody psichologo-pedagogicheskikh issledovaniy* [Methodology and methods of psychological and pedagogical research] (2nd ed.). Moscow: Akademiya. Retrieved from <http://scibook.net/psichologii-issledovanie/metodologiya-metody-psichologo.html> [in Russian].

6. Yurynets, V.Ye. (2011). *Metodolohiia naukovykh doslidzhen* [Methodology of scientific research]. Lviv: LNU named after Ivan Franko [in Ukrainian].

7. Zharovska, I.M. Shchodo problem metodolohii teorii derzhavy i prava [On the problems of the methodology of the theory of state and law]. *science.lpnu.ua*. Retrieved from <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4832/zarovska.pdf> [in Ukrainian].

8. Busel, V.T. (2005). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopovn.) [Great explanatory dictionary of contemporary Ukrainian language (from the supplementary and additional)]*. Kyiv; Irpin: Perun [in Ukrainian].
9. Bandura, O.O. (2011). Osnovni rysy dialektyky aksiologii ta hnoseologii prava [The main features of the dialectic of axiology and legal gnoseology]. *Forum prava, Forum of rights*, 1, 42-49. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_1_9 [in Ukrainian].
10. Sheiko, V.M., & Kushnarenko, N.M. (2006). *Orhanizatsiia ta metodyka naukovo-doslidnytskoi diialnosti [Organization and methods of research activity]* (5th ed.). Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
11. Tarielkin, Yu.P., & Tsikin, V.O. (2010). *Metodolohiia naukovykh doslidzhen [Methodology of scientific research]*. Sumy: SumDPU im. A.S. Makarenka. Retrieved from http://dl.khadi.kharkov.ua/pluginfile.php/42501/mod_resource/content/1/tarielkin_yu_p_tsikin_v_o_metodologiya_naukovikh_doslidzhen.pdf [in Ukrainian].
12. Husariev, S.D., & Tykhomyrov, O.D. (2003). Teoretyko-metodolohichni ta kontseptualni zasady politseiskoho prava ta politseiskoi deontologii [Theoretical-methodological and conceptual foundations of police law and police deontology]. *Mizhnarodna politseiska entsyklopediia, International Police Encyclopedia*. (Vols. 1-10). Yu.I. Rymarenko, Ya.Yu. Kondratiev V.Ya. Tania, Yu.S. Shemshuchenko (Eds). Kyiv: In Yure [in Ukrainian].
13. Krushelnytska, O.V. (2006). *Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen [Methodology and organization of scientific researches]*. Kyiv: Kondor. Retrieved from http://biology.univ.kiev.ua/images/stories/Upload/Kafedry/Biofizyky/2014/kryshelnytska_metod_org_nayk_dosl.pdf [in Ukrainian].
14. Husiarev, S.D., & Tykhomyrov, O.D. (2005). *Yurydychna deontolohiia (Osnovy yurydychnoi diialnosti) [Legal Deontology (Fundamentals of Legal Activity)]*. Kyiv: Znannia. Retrieved from <http://www.info-library.com.ua/books-book-157.html> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 15.05.2018

Kinash N. – Researcher of the Department of Constitutional Law and Human Rights of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine

Contemporary Conceptual Methodology Analysis of the Principles of Citizenship

The article presents the theoretical approach to the analysis of the Institute's methodology «principles of citizenship» taking into account the current political and legal situation in the state. The proposed approach provides identification and disclosure of a set of cognitive methods that in combination formulate the methodology of scientific analysis of the institute «principles of citizenship» and aims at identifying modern areas for improving the traditional method for the analysis of constitutional and legal phenomena of the traditional for national science of constitutional law. The purpose of this publication was to update and improve the methodology, and the task of the study was to identify the main levels of the methodology of the study of the Institute of Principles of Citizenship, to identify the peculiarities of the relevant scientific search procedures and ways to improve the

methodology of research for the traditional Ukrainian science of constitutional law. The paper notes that the special role of the methodological component of the scientific analysis of the principles of citizenship, which is actively formed at present, due to the political and legal situation, now requires its practical solution, which is impossible without its theoretical component, and the improvement of the methodological arsenal of legal science is the key to its progress. Multidimensionality of the principles of citizenship, their integrated nature, characterized by many peculiarities, is estimated from different sides in the system of the institution of citizenship, requires the use of not only one, but a set of methods of knowledge, including among the empirical methods of research using the method of comparative analysis. After all, it is thanks to him that the common and distinctive features (characteristics) of the investigated institute are found, which in combination formulate the research methodology.

Keywords: methods of cognition; methodology; scientific analysis; principles of citizenship.